

Debata o ruski resoluciji na seji političnega odbora

Amerika v ospredju blazne tekme oboroževanja, pravi Višinski. Obsodba vojaške zveze proti Rusiji

Pariz, 9. okt. — Debata o ruski resoluciji glede znižanja oboroženosti sil se je pričela na seji političnega odbora generalne skupščine Združenih narodov. V odboru so reprezentanti 58 držav.

Resolucijo je predložil odboru Andrej Višinski, ruski pomožni zunanji minister in načelnik sovjetske delegacije. Med drugim določa znižanje oboroženosti sil na kopnem, morju in v zraku za eno tretjino, uničenje atomskih bomb in prepoved izdelovanja atomskega orožja.

"Brez prepovedi izdelovanja atomskega orožja, ne moremo resno govoriti o znižanju oboroženosti sil," je rekel Višinski na seji političnega odbora.

Odbor je vzel resolucijo na znanje in imenoval pododbor ter mu poveril sestavo navodil za komisijo za atomsko energijo Združenih narodov. Politični odbor je glavna arena propagande zapadnih držav in Rusije sedaj, ko je varnostni svet odložil diskusije o berlinski krizi. Amerika, Velika Britanija in Francija so obdoličile Rusijo, da z vzdrževanjem blokade Berlina ogrožajo mednarodni mir. Druge države, reprezentirane v varnostnem svetu, bodo morda predložile resolucijo s pozivom na Rusijo, naj prekliče blokado.

Višinski je zavrnil obdolžitve zapadnih držav. Dejal je, da je Amerika v ospredju blazne tekme oboroževanja. Kongres je določil čez petnajst milijard dolarjev, tretjino proračuna, za ojačanje ameriških oboroženosti sil na kopnem, morju in v zraku. "Pakt, katerega so sklenile Velika Britanija, Francija, Belgija, Holandija in Luksemburška, je agresivna vojaška zveza proti Sovjetski uniji," je rekel Višinski. "Ako se belgijski premier in zunanji minister Paul-Henri Spaak v resnici boji Rusije, kot

Odškodninska tožba proti unijam

**Stavka proti banki
"komunistična
zarota"**

New York. — (FP) — Dve uniji CIO sta si nakopali odškodninsko tožbo na podlagi Taft-Hartleyevega protidelaškega zakona. Tožba je za \$750.000.

Eno tožbo je vložila Brooklyn Trust C. proti uniji United Office & Professional Workers. Banka zahteva odškodnino \$250.000. Tožba izvirja iz stavke pred enim letom. Banka trdi, da je bila stavka komunistična zarota in da je bil namen uničenje privatnih bančnih podjetij v Ameriki, zlasti pa v New Yorku.

James Durkin, predsednik unije, je označil obdolžitve za bedastočo. "To je očiten poskus finančnih magnatov za uničenje unije," je dejal. "Kot orodje za doseg namena jim služi Taft-Hartleyev zakon. Čudno je, ker je banka čakala eno leto in šele zdaj vložila proti uniji odškodninsko tožbo. Pojasnilo je morda dejstvo, da se unija sedaj pogaja z velikimi bančnimi in industrijskimi koncerni."

Druugo tožbo je vložila Oppenheim Collins & Co. proti uniji Retail, Wholesale & Department Store Employees. Kompanija zahteva odškodnino \$500.000. Unijo je obdolžila kršenja provizije Taft-Hartleyevega zakona, ker noče preključiti stavek. Federalni delavski odbor je dobil od sodišča injunkcijo, ki prepoveduje piketiranje.

Vzrok povratka Marshalla razkrit

**Truman nameraval
poslati odposlanca
v Moskvo**

je izjavil na zasedanju generalne skupščine Združenih narodov, bi moral podpirati rusko resolucijo za znižanje oboroženosti sil."

Pododbor za atomsko energijo, katerega tvorijo reprezentanti enajstih držav, se je zedinil o svojem programu. Načelnik pododбора je indijski delegat General Rau. On je odločil, da pride šest resolucij na dnevni red. Vse se nanašajo na metode, ki naj bi zlomile zastoj in izravnale nesoglasja glede kontrole atomske energije. Amerika in Sovjetska unija sta še daleč narazen in izgleda ni, da bo prišlo do sporazuma med njima.

Dr. Jakob Malik, ruski delegat, je dejal, da Sovjetska unija ne more sprejeti ameriškega načrta glede kontrole atomske energije.

Wallace svari pred politijsko državo

Seattle, Wash., 9. okt. — Henry A. Wallace, predsedniški kandidat progresivne stranke, je dejal na shodu v tem mestu, da so močnejše sile na delu, da spremene Ameriko v policijsko državo. Te so bolj nevarne Ameriki nego komunizem, s katerim strah reagira. Wallace je udaril tudi po voditeljih unij, ki capljajo za Trumanom in agitirajo zanj v volilni kampanji. Dejal je, da so izdali interese delavskega gibanja v Ameriki.

Kandidat republikanske stranke umorjen

Chicago, 9. okt. — William J. Granata, kandidat republikanske stranke za tajnika okrožnega sodišča, je bil napaden in težko ranjen. Policija ga je našla na cestnem hodniku na 188 W. Randolph st. Ugotovila je, da je dobil smrtno poškodbo. Granata je bil odpeljan v bolnišnico Henrotin, kjer je umrl. Policija pravi, da so mu napadaleci presekali glavo s sekuro. William je bil brat Petra Granate, državnega senatorja.

Mnogo žrtev potresa v Iranu

Teheran, Iran, 9. okt. — V potresu, ki je zamajal deželo v torek, je bilo najmanj 200 ljudi

ZBOROVANJE VODITELJEV UNIJ V CHICAGU NAZNAJENO

Chicago. — Glavni delavski voditelji, reprezentanti več sto tisoč članov strokovnih unij v čikaškem distriktu, se bodo udeležili predvolilnega zborovanja v Chicago. Zborovanje je sklical delavska divizija progresivne stranke. Vršilo se bo v sredo zvečer, 13. oktobra, v dvorani Tempel na 330 S. Marshallfield.

Zborovanje je naznanil Seymour Siporin, direktor delavske divizije progresivne stranke. V naznanilu pravi med drugim: "Končni načrti bodo sestavljeni na zborovanju. Povezani bodo s kampanjo, da se največja možna grupa delavcev udeleži volitev 2. novembra. Skrbeli bomo tudi, da bo imela progresivna stranka zadostno število čuvajev v volilnih prostorih na volilni dan od 5:30 zjutraj do zaključanja šteta pri volitvah oddanih glasov."

Albert Fitzgerald, predsednik unije United Electrical Workers CIO in sonačelnik progresivne stranke bo prišel v Chicago iz

Washington, D. C., 9. okt. — Zdaj je bilo razkrito, zakaj je predsednik Truman pozval državnega tajnika Marshalla iz Pariza domov. Doznavamo, da je Truman nameraval poslati načelnika federalnega vrhovnega sodišča Vinsona v Moskvo kot svojega posebnega odposlanca. Vinson naj bi imel razgovor s premierjem Stalinom in ga skušal pridobiti za preključ ruske blokade zapadnega Berlina.

Marshall, ko je bil informiran o Trumanovi potezi, je protestiral. Trumanovi svetovalci so bili uverjeni, da bo potez imela dramatičen učinek na volilno kampanjo. Bela hiša se je obrnila na radijske kompanije, naj dajo Trumanu prost čas za nepolitični govor mednarodne važnosti. Kompanije so potem vprašale za pojasnila. Dobilo se odgovor, da bo Truman naznanil po radiu, da bo poslal Vinsona v Moskvo kot svojega osebnega odposlanca, ki naj bi skušal rešiti berlinsko krizo, ki po izjavah reprezentantov zapadnih držav ogrožajo mednarodni mir.

Razkritje Trumanove poteze je povzročilo senzacijo med uradniki državnega departmanta. Marshall je, preden je odletel iz Pariza v Ameriko, izjavil, da bi njegov ugled padel med člani skupščine Združenih narodov v sedanjih kritičnih obdobjih med Ameriko in Sovjetsko unijo. Marshall bo pojasnil vzrok opozicije proti potezi, ko se bo sestal s predsednikom v Beli hiši.

Vinson nima izkušenj v zadevah ameriške zunanje politike, dasi je imel več pozicij v vladi kot kateri koli drugi demokrat. Bil je kongresnik, sodnik, direktor ekonomske stabilizacije, urada vojne mobilizacije, načelnik federalne posojilne administracije in zakladni tajnik.

Ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

ubityh in več tisoč ranjenih. Najbolj je prizadeto zgodovinsko mesto Meshed. Mošaja Goharshad je v razvalinah.

Domače vesti

Oblak

Chicago. — Glavni urad SNPJ sta 8. okt. obiskala L. R. Bester in dr. Slavko Zore iz Washingtona, D. C.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V Collinwoodu je umrl Martin Jerić, star 64 let, doma iz Zagreba pri Primskovem, Dolenjsko, član društva 26 SNPJ in KSKJ. Bil je vdovec in živel pri hčer Rose Kopini. Tukaj zapušta dva sinova, štiri poročene hčere, tri sestre — Frances Gliho, Mary Slak, Anno Vidgoj — tri brate in štiri vnuke, v starem kraju pa sestro. — Poročila sta se Louis Lindič in Mary Zehner. — Po šestih tednih se je vrnil iz bolnišnice Steve Batič iz Collinwooda, enako tudi Jack Lah s 63. ceste.

Zaporno povelje za sovražnika Reutherja

**Bolton bo postavljen
pred sodišče**

Detroit, Mich., 9. okt. — Sodnik Christopher E. Stein je izdal zaporno povelje za bivšega uradnika krajevne avtne unije in dva druga, ki so skušali umoriti Walterja P. Reutherja, predsednika unije združenih avtnih delavcev CIO, zadnjo pomlad.

Eno povelje je za Carla Boltona, bivšega podpredsednika krajevne avtne unije. On je bil aretiran v Pontiacu na obtožbo vlova v zadržano trgovino. Identiteta drugih dveh ni razkrita.

Bolton bo postavljen pred sodnika Steina prihodnji teden. Zaporno povelje je izposloval prosekutor James N. McNally. On ni hotel razkriti detajlov evidence proti Boltonu; dejal je le, da je zadostna.

V Pontiacu so bili aretirani Frank Skraba, Clifford Thonen in Jack Miller v zvezi z vlomom v zadržano trgovino. Dva državna policista sta izjavila, da so aretiranci priznali, da jih je skušal Bolton najeti za \$15.000, da bi umorili Reutherja dva tedna prej, preden je bil Reuther obstreljen in težko ranjen v kuhinji svoje hiše 20. aprila.

Švica v okviru Marshallovega načrta

Bern, Švica, 9. okt. — Višja državna zbornica je odobrila udeležbo Švice v Marshallovem načrtu s 32 proti enemu glasu. V zbornici ni nobenega komuniste. Nižja zbornica se je prej izrekla za udeležbo.

Berlinski svet razpisal volitve

Berlin, 9. okt. — Mestni svet, ki je pod dominanco socialnih demokratov, nasprotnikov komunistov, je razpisal mestne volitve. Naznanil je, da se bodo vršile 5. decembra.

Bogata letina žita v Rusiji

Moskva, 9. okt. — List Moscow News poroča o bogati letini žita v Rusiji. Vse poljedelske pokrajine z izjemo one ob reki Volgi so pridelale velike količine žita. Letina prekaša ono iz leta 1940, ki je dosegla rekord.

Ameriški vojak obsojen zaradi poilstva

Jokohama, Japonska, 9. okt. — Ameriški vojak Lyle R. Garner je bil obsojen na dosmrtno ječo zaradi poilstva japonskega dekleta. Obsodbo je izrekel ameriško vojaško sodišče.

NEVARNOST VOJNE V RUSKI BLOK KADI BERLINA?

**Državni tajnik Marshall
obdolžil Ruse dvo-
obraznosti**

**SOVJETSKA PROPAGANDA UČIN-
KOVITA**

Pariz, 9. okt. — Državni tajnik George C. Marshall je v svojem govoru pred Ameriškim klubom ponovil trditve, da ruska blokada Berlina ogrožja svetovni mir. Kar še manjka, je streljanje. Vsebinska njegovega govora je bila izročena časnikarjem, dasi Marshall ni govoril za javnost.

"Berlinska situacija je akutna vojna nevarnost," je rekel Marshall. "Obrnili smo se do organizacije Združenih narodov, ker so se vse druge procedure izjalovile. Amerika je za skličenje konference zunanjih ministrov štirih velesil, toda le pod pogojem preklica ruske blokade Berlina."

Marshall je naglasil, da so Amerika, Velika Britanija in Francija storile vse za rešitev berlinskega problema. Skoro sto dni so se pogajale z Rusijo. Končno so morale zadevo predložiti varnostnemu svetu Združenih narodov, ker so se pogajanja razbila.

V diskusiji problema atomske bombe je Marshall omenil ruski predlog, da se izdelovanje atomskih bomb prepove, zaeno pa naj se določi procedura inspekcije. Marshall je dejal, "da ruski predlog ne predvideva potrebne zaštite. Diplomatska pogajanja so ovirana na podlagi demokratične procedure na eni strani, ker druga stranka nima takih potožbo. Prepričan sem, da bo taka procedura končno triumfirala, ker resnica mora priti na dan. Sovjetska propaganda je učinkovita začasno, ker se lahko izogne resnici. Voditelji Sovjetske unije so mojstri v politiki dvoobraznosti."

Durham, N. H., 9. okt. — Po močni državni tajnik Charles E. Saltzman je v svojem govoru pred profesorji in dijaki državnih univerz dejal, da se Ameriki morda ne bo mogla izogniti vojni z Rusijo.

Storili smo vse, da se izognemo vojni," je rekel. "V konfliktu smo demonstrirali potrpežljivost in voljo za spravo. Oči

ameriškega ljudstva morajo biti odprte. Sedaj vemo, da vladarji Sovjetske unije niso za kooperacijo in svetovni mir."

RUDARSKA UNIJA UMWA SE IZREKLA ZA POLITIČNO AKCIJO

Cincinnati, O., 9. okt. — Na konvenciji rudarske unije UMWA je bila z veliko večino sprejeta resolucija glede politične akcije. Resolucija je neposredno v prilog newyorškemu guvernerju Thomasu E. Deweyju, predsedniku kampanje za republikanske stranke, dasi ga ne omenja.

Konvenciji jo je predložil odbor za resolucije kot nadomestilo za vse druge resolucije o predmetu. Sprejeta resolucija ponavlja napade in obdolžitve, katere je izrekel proti predsedniku Trumanu John L. Lewis, predsednik unije, v svojem govoru, ko je odprl konvencijo zadnji tork. Nobenega dvoma ni, da predstavlja Lewisovo stališče.

Konvencija se je izrekla za ustavitev dela 2. novembra, ko se bodo vršile volitve. Volilni dan je oklicala za praznik, da se bodo rudarji lahko udeležili volitev. Oklic je v soglasju s sprejeto resolucijo o politični akciji.

Konvencija se je izrekla za preključ Taft-Hartleyevega proti-

Konvencija britskih konservativcev

**Voditelji napovedali
boj laboritom**

Llandudno, Anglija, 9. okt. — Tu se je pričela konvencija konservativne stranke. Odprla se je z geslom "Velika Britanija za imperij in imperij za Veliko Britanijo."

Na konvenciji bo sestavljena platforma, s katero bo šla stranka v boj proti delavski vladi v upanju, da je bo porazila pri prihodnjih volitvah. Delegati so zahtevali, naj vlada zapre trgovinska vrata drugim državam, zlasti Ameriki, ki osvaja britska tržišča. Prekliče naj trgovinski dogovor, ki je bil sklenjen v Ženevi, Svica, in odkloni ratifikacijo čarterja mednarodne trgovinske organizacije, ki je bila nedavno ustanovljena v Havani, Kuba.

"Ustavimo obiske Washingtona," je dejal Leslie Hore Belisha, bivši vojni minister. "Mi moramo iti v Ottawa, da bomo postavili imperij na prejšnjo visoko pot. V imperiju je ekonomska in vojaška bodočnost Velike Britanije. Ako bi morali izbirati med imperijem in Evropo, se moramo odločiti za imperij. Brez trgovine imperija bo Velika Britanija stalno odvisna od ameriške pomoči."

Oliver Stanley, bivši minister za kolonije, je dejal, "da se mora Velika Britanija vzdrževati s svojim imperijem. Če se ne bo, bo bankrotirana čez štiri leta, ko ji bo ameriška pomoč na podlagi Marshallovega načrta ustavljena. Velika Britanija ne more tekmovali z ameriško masno produkcijo."

Konservativna stranka je napovedala boj delavski vladi: Izrekla se je za znižanje davkov z znižanjem vladnih izdatkov, odobrila pa je obrambni program.

Telefonski delavci dobili zvišanje

Chicago, 9. okt. — Illinois Bell Telephone je zvišala plače telefonskim delavcem za dva do štiri dolarje na teden. Dosežen je bil dogovor med kompanijo in unijo Ameriške delavske federacije. Zvišanje plače je odvrglo oklice stavek.

ameriškega ljudstva morajo biti odprte. Sedaj vemo, da vladarji Sovjetske unije niso za kooperacijo in svetovni mir."

ameriškega ljudstva morajo biti odprte. Sedaj vemo, da vladarji Sovjetske unije niso za kooperacijo in svetovni mir."

Sprejeta resolucija pravi med drugim, "da sedanji nastavljenec v Beli hiši (Truman) ni prijatelj rudarske unije. Njegove akcije v zadnjih dveh letih dokazujejo, da je on odgovoren za vse injunkcije, izdane proti rudarski uniji. On bi bil lahko preprečil izdane injunkcije proti uniji zadnjo pomlad, ako bi bil sklical konferenco reprezentantov obeh spornih strank v svrhu izravnave nesoglasij."

Po sprejetju resolucije je Lewis govoril. Udari je po sovršnikih rudarske unije. "Naša pot je bila težka," je dejal, "toda naša prizadevanja niso bila zaman. Kljub potežkam in oviram smo dosegli uspehe. Priznam, da vse še ni perfektno. Čaka nas še veliko delo. Nasprotniki trdijo, da sem zagrejen in razočaran, a se motijo. Nisem kandidat za noben političen urad. Kandidat sem le za predsednika rudarske unije."

Po sprejetju resolucije je Lewis govoril. Udari je po sovršnikih rudarske unije. "Naša pot je bila težka," je dejal, "toda naša prizadevanja niso bila zaman. Kljub potežkam in oviram smo dosegli uspehe. Priznam, da vse še ni perfektno. Čaka nas še veliko delo. Nasprotniki trdijo, da sem zagrejen in razočaran, a se motijo. Nisem kandidat za noben političen urad. Kandidat sem le za predsednika rudarske unije."

PREKLIC RESOLUCIJE PROTI ŠPANIJI PREDLAGAN

**Zunanja ministra Velike
Britanije in Francije
se obotavljata**

**SOVRAZNIKI FRANCA
SE ZEDINILI**

Pariz, 9. okt. — Ameriški državni tajnik Marshall je predlagal britskemu zunanjemu ministru Ernestu Bevinu in francoskemu zunanjemu ministru Robertu Schumanu, naj pritiskata na generalno skupščino Združenih narodov za preključ resolucije, ki je bila sprejeta 12. decembra l. 1946, da države v okviru Združenih narodov opokličejo šefe diplomatskih mislij iz fašistične Španije.

Poročilo pravi, da se Bevin in Schuman obotavljata glede sprožitve take akcije. Bojita se opozicije britske delavske stranke in francoske socialistične stranke. Pod pritiskom socialistične stranke je francoska vlada pred dvema letoma zaprla mejo med Francijo in Španijo. Odprla jo je v tem letu.

Marshallov predlog se smatra za prvi korak v smeri rehabilitacije fašistične Španije, ki je bila že pred leti obsojena zaradi značaja režima diktatorja Franca.

Poročilo iz Madrida pravi, da je Franco dejal, ko ga je obiskal senator Chan Gurney, republikanec iz Južne Dakote in načelnik odeska za vojaške zadeve, da je Španija za vojaško kooperacijo z Ameriko in drugimi zapadnimi državami, ako bo sprejeta v organizacijo Združenih narodov in deležna ameriške pomoči na podlagi Marshallovega načrta. Drugi pogoj je vzpostavitev popolnih diplomatskih odnosov s Španijo. Poročilo je objavil londonski list Daily Mail v svoji pariški izdaji.

London, 9. okt. — Britski zunanji urad je naznanil, da so španski republikanci in monarhisti, sovražniki diktatorja Franca, izravnali nesoglasja, se zedinili in sklenili formalni dogovor. Izrekli so se za ustanovitev koalicijske vlade v izgnanstvu, ki naj bi apelirala na zapadne države za podporo v prizadevanjih za strmoglavljenje Francovega režima.

Kopija doseženega dogovora je bila dostavljena britskemu poslanstvu v Parizu, kakor tudi reprezentantom Francije in Amerike. Vest iz ameriškega vira pravi, da bo ameriški državni departament vzel noto v pretres. Velika Britanija je s podporo dveh drugih zapadnih držav zahtevala ustanovitev koalicijske španske vlade kot pogoj priznanja, pravi poročilo. Zapadne države niso priznale sedanje španske republikanske vlade v izgnanstvu, toda Velika Britanija, Amerika in Francija so dale zagotovilo v marcu l. 1946, da bodo podpirale, vsako zadovoljivo špansko vlado, ki naj bi nasledila Francov režim po razpisu svobodnih volitev.

Diktator Franco v Madridu je sedaj odredil občinske volitve v Španiji, prve po dvanajstih letih. Vršile se bodo 21. in 28. novembra in 12. decembra.

Preiskava zapiranja tekstilnih tovarn

Washington, D. C. — Senator Charles Tobey je bil imenovan za načelnika posebne pododseka, ki bo vodil preiskavo zapiranja tekstilnih tovarn v vzhodnih državah. Texton Co. je zaprla več tovarn v zadnjih tednih, zagna pa je naznanila, da bodo premeščene v južne države.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Nerocnina za Zdržene drave (Ivan Chicago) in Kanado \$0.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$0.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inosestanstvo \$11.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$0.00 per year, Chicago and Cook County \$5.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cena oglaševanja po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se na vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Sadovi machiavelske politike—II

V zadnjem članku smo videli vzrok, zakaj so se razbila pogajanja v Moskvi glede berlinske krize. Ako bi bile zapadne sile pristale na pogajanja za sklenitev miru z Nemčijo, bi bila "berlinska kriza" danes lahko že stvar preteklosti. Zapadne sile so seveda hotele zvrniti krivdo za polom na Rusijo, češ Moskva je bila že pristala na sporazum glede spornih točk, potem se je pa preimislila, instruirala maršala Sokolovskega v Berlinu, naj ne sklene nikakega dogovora s poveljniki ostalih treh okupacijskih sil in povrh še postavila nov pogoj — zahtevo za rusko kontrolo zračnega koridorja med Berlinom in zapadno Nemčijo.

Moskva je seveda zvrnila odgovornost za polom na zapadne sile radi že navedenega razloga. To je storila potem, ko so tudi pogajanja v Berlinu med poveljniki okupacijskih sil, ki tvorijo tako zvano vojaško vladno, zašla v slepo ulico. Ti poveljniki so imeli mnogo, da izdelajo konkretni načrt za uvedbo in kontrolo vzhodne nemške (ruske) marke za ves Berlin in vzpostavitev okupacijske vladne štirih sil. Maršal Sokolovski je dejal, da s temi pogajanjmi niso nikamor prišli zato, ker je general Clay zahteval, da berlinska emisijska banka kontrolira denarni promet v vsej ruski coni, ne samo v Berlinu, kakor so se "v principu" sporazumeli v Moskvi. Clay na to obdolžitev Sokolovskega ni hotel odgovoriti, kar pomeni, da njegova izjava ni bila iz trte izvit. Namen te Clayjeve poteze je bil, da zapadne sile pridejo do polna, katerega bi lahko metale v gospodarski stroj, ki so ga ustvarili Rusi v svoji okupacijski coni.

Šele potem je Rusija postavila nov pogoj glede kontrole zračnega koridorja med Berlinom in zapadom. To svoje stališče je podprla s argumentom, češ da more le s kontroliranjem vseh letalskih prog protektirati svojo cono pred nepostavno trgovino, to je pred kontrabantom vseh vrst, kakor tudi imeti kontrolo nad osebnim prometom. Molotov je dejal, ako bi se Berlin nahajal v zapadni Nemčiji, bi tudi zapadne okupacijske sile insistirale na enaki kontroli v svoji lastni protekciji. Postavil je tudi zahtevo, da se berlinski spor predloži svetu zunanjih ministrov, ki je bil ustanovljen s potsdamskim paktom. Zapadne sile so to zahtevo odbile in sklenile, da tirajo spor pred Združene narode.

Ko pišemo te vrstice, se ta spor pere pred Varnostnim svetom, kjer je Rusija v bistvu obtožena, da s svojo "blokada" Berlina ogroža svetovni mir. V resnici enako ali pa še v večji meri ogroža svetovni mir tudi zapadni imperialisti, zlasti ameriški, ki so se odločili za razkosanje Nemčije in za rehabilitacijo nacijskega kapitalizma, kateri naj jim služi kot oružja in odskočna deska proti vzhodu, več ali manj komunistični Evropi in Sovjetski Rusiji. Anglo-ameriška diplomacija sicer pravi, da je treba zapadno Nemčijo postaviti na noge zato, da bo njena industrija lahko služila gospodarskemu okrevanju zapadne Evrope in pomagala Marshallovemu načrtu. Toda ker vse kaže, da se bo to "okrevanje" vršilo v znamenju novega oboževanja, bo tudi nemška industrija služila temu namenu, in sicer lahko v prvi vrsti.

Berlinska kriza je v resnici nastala le kot posledica razkosanja Nemčije. To lahko vidi vsakdo, ako hoče ali ako ni namenoma slep. Do tega zaključka smo prišli še predno je Moskva naglasila do dejstvo. In če kdo ogroža svetovni mir, je glavni krivec anglo-ameriška diplomacija, ki se je še pred sprejetjem Marshallovega načrta odločila za razkosanje Nemčije in ustanovitev zapadne nemške vlade v Frankfurtu. Pred Združene narode kot glavni ogroževalec svetovnega mira bi v resnici morala biti tirana anglo-ameriška diplomacija, kajti da ima v načrtu vojno proti Rusiji in vzhodni Evropi, o tem ni nobenega dvoma, marveč je dokazov na knoše. Kdor jih ne vidi, je namenoma slep.

Varnostni svet seveda ne bo rešil berlinske krize, kakor tudi ne generalna skupščina Združenih narodov. Zadeva sploh ni bila iz tega namena predložena tema tribunala. Glavni namen je, kakor poročajo tudi novinarji iz Pariza, da anglo-ameriška diplomacija izpreša čim več propagande proti Sovjetski Rusiji. Namen je, da se natrese čim več peska v oči svetovni javnosti, zlasti ameriški, ki bo v prihodnjih mesecih poklicana, da prispeva nove milijarde dolarjev za oboževanje zapadnih evropskih držav. In kakor že pišemo, bo ameriško ljudstvo pozvano, da prispeva \$15 do \$20 milijard v prihodnjih štirih ali petih letih v ta namen — to je poleg stroškov za Marshallov načrt, ki so preračunani na približno toliko.

In tudi spora ne more rešiti niti generalna skupščina Z. N., ki lahko le svetuje pridruženim vladam in Varnostnemu svetu. Njena sila je predvsem moralna. Toda ni nobenega upanja, da bi generalna skupščina zavzela nekakšno srednjo pot, se postavila v pozor posredovalca ali pa tudi v pozor strogega pa razumnega očeta, nese posvarila obe stranki in dala moralno zadrženo glavni razgrajanje in ogroževanje svetovnega mira. In glavni razgrajanje so v tem konfliktu prej na strani tožiteljev nego na strani obtožence, ki je pokazal voljo in željo za obnovo pogajanj v svrhu sklenitve nemške mirovne pogodbe.

Berlinsko krizo kakor tudi celotno nemško vprašanje je v resnici mogoče rešiti le na način kakor ga predlaga Rusija: z obnovo pogajanj med najvišjimi diplomatskimi predstavniki — zunanjimi ministri vseh štirih sil, kakor določa potsdamski pakt. Ako nemško vprašanje ne bo rešeno po tej proceduri, je edina druga alternativa — oboževanje.

V zvezi s tem vprašanjem je bivši državni tajnik James Byrnes nedavno imel značilen govor na zapadu. On je poudarjal potrebo po obnovi pogajanj med Ameriko in Rusijo za doseg splošnega sporazuma. Glede Porurja je sugeriral, naj pride pod kontrolo zapadne-Evrope, predvsem sovsov Nemčije, to je brez Rusije in brez Amerike. V dani situaciji se nam ta kompromis vidi

Naše aktivnosti

Cleveland, O. — Najprvo naj navedem imena prispevalcev, ki so prispevali zadnje čase pri podružnici 48 SANSa. Za svedobni tisk sledi: Družina Luka Slejko \$5, mesto Venca za pokojno Anno Kobal. Antonu Jankoviču so prispevali sledeči: Anna Pečan \$3.40, Mary Stifit \$2, Al Valentić \$1.80, Leo Stolf \$2, A. Krt \$2, Anton Iskra \$2. Vsi ti so naši rojaki iz Tolida, O. Dalje Frank Jesenovec iz North Chicago \$5, Mary Debeljak, Waukegan, Ill., \$5, Frank Pezdirc \$2 tudi iz Waukegan, John Rome \$2.

Za upravo SANSa so pa prispevali sledeči: Društvo Kras 8 SDZ \$6 za članarino za mesec avgust, Helen Tibiaš \$2, mesto venca za pokojnim Johnom Tošičem (Tomšičem?), družina Leo Grajzar z E. 189 st. \$5, mesto venca za pokojnim Johnom Potočnikom. Vsem prispevalcem lepa hvala za prispevke in želimo mnogo posnemačev!

Podružnica 48 SANSa bo imela plesno veselico 17. oktobra, in sicer v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd., začetek ob osmih zvečer. Za ples bodo igrali Vadenalovi. Upam, da se bodo odzvali vsaj vsi tisti, katerim je še vedno pri srcu organizacija SANS. Delo te organizacije je med nami še vedno potrebna, zato je vaša pomoč še vedno dobrodošla. Torej ne videnje 17. oktobra v SDD!

Shod progresivne stranke v SDD

Prav isti dan popoldne (17. okt.) se bo vršil velik ljudski shod, katerega prireja tukajšnji klub progresivne stranke v 32. wardi. Shod se bo pričel ob 3:30 popoldne. Glavni govornik bo Glen Taylor, kandidat za podpredsednika Zedinjenih držav. Taylor je brižantan govornik, zato ga je veselo poslušati. Vsi njegovi shodi so bili veliki uspehi, zato bo nedvomno tudi ta. Odbor je najel obe dvorani v Slovenskem delavskem domu. Instalirani bodo zvočniki, tako da bo imel sleherni priliko slišati govornike. Pridite vsi, saj je vstopnina prost! Razume se, da bodo našteli poleg Taylorja tudi drugi govorniki, med njimi tudi v slovensčini. Imeli bomo tudi pevске točke. Naj nihče ne zamudi te izredne prilike in pride gotovo poslušat kandidate progresivne stranke. Komur je pri srcu resnična demokracija in svetovni mir, bo gotovo posetil ta shod!

Jubilej Slovenske zadrzne zveze

Druga važna priredba v bližnji bodočnosti bo na dan, ko bo Slovenska zadrzna zveza praznovala svoj 35-letni jubilej. Ta pomembna prireditev se bo vršila 14. novembra v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd.

Popoldne bo podan obširen program. Nastopili bodo sledeči pevski zbori: Jadran, Slovan in mladinski pevski zbor SDD. Dalje nam bo zaplesala šestletna umetnica Peggy Peterlin, katere izjava svoje plesne res umetniško. Peggy je nastopila že v raznih plesnih studijih v Hollywoodu, v New Yorku in drugje. Svoje plesne izjave na tako zvanih "roll skates". Nekaj ljubkih pesmi nam bo zopet zapela naša pevka Florence Unetich in baritonist Angel Plesničar, njegov sinko Donald bo igral na klavir. Donald smo imeli že priliko slišati na Slovanovem koncertu, ko je spremljal svojega očeta. Na programu bodo tudi druge točke, ki bodo objavljene pozneje. Kot govornik pa bo nastopil dobro znani Matt Petrovich. On nikdar ne odreče svojo pomoč, kadar gre za napredek v naši naselbini. Da je dober in prepričevalen govornik, je tudi vsem znano.

Zadruga je najela za to prireditev obe dvorani. Po programu se bo servirala večerja v spodnji dvorani, po večerji pa bo sledil ples, za katerega bodo igrali Kristofevi fantje. Ples se bo

stvarjen in zdrav. In ako bi se Amerika umaknila iz Porurja, ki je glavna sporna točka, bi najbrže tudi Rusija ne insistirala, da mora imeti besedo pri kontroli Porurja.

Na gorah stoji Charles Wagner, član unije oljnih delavcev CIO v Richmondu, Calif., pred napisom o oklepu stavke pri Standard Oil. Društveni pobojniki so napadli stavkarje, ampak mačka, ki čepa na Wagnerjevi rami, se napada ni ustrašila in naprej preda brez strahu.

Tone Jankovič zbolel

Prav ko sem pisal to poročilo, sem poklical našega aktivista Jankoviča, ki je predsednik podružnice 48 SANSa. Povedal mi je, da je težko zbolel. Zadnji soboto, 4. okt., je nenadoma padel v nezavest, iz katere ni prišel precej časa. Tudi kri se mu je vili, tako da so takoj poklicali dva zdravnika, katere sta konstatirala, da je resno bolan. Pomagala sta mu toliko, da je prišel vsaj deloma k moči, a križ ga še vedno močno boli in se ne more gibati, tako da je še vedno v postelji. Tonetu je hudo, da se je to zgodilo prav sedaj, ko je toliko dela na vseh krajih in koncih: Wallacev shod, prireditev podružnice SANSa, nabiranje oglasov za Družinski kolektor, jubilej Slovenske zadrzne zveze itd., itd., Uvidel sem, da tega našega Jimmyja Higginsa najbolj boli, ker ne bo mogel izvršiti vseh teh nalog.

Tone, mi vsi te poznamo in znamo ceniti tvoje delo med nami, zato želimo, da bi čimprej okreval in da bolezen ne bi pustila resnih posledic. Ne, med nami ni veliko takih mož kot je Jankovič! Marljiv je kot čebela na vseh poljih. Tone, stara grča, vse boš premagal in se zopet vrnil med nas!

J. F. Durn.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa. — V zadnjem dopisu sem obljubil, da bom po povratku iz Chicago še nekaj napisal o kampanji in drugih stvareh.

Na zborovanju Ameriško-slovenskega kongresa sem zastopal podružnico SANSa. Kakor znano, se je vršilo zborovanje v hotelu Stevensu na Michiganemskem bulevardu. Vseh delegatov je bilo 1.400, ki so prišli na zborovanje iz vseh krajev Amerike, od Atlantika do Pacifika. Slovan je res po vsem svetu znan. V Zedinjenih državah je okrog 15 milijonov Slovanov, kar niso mačje solze, zato se ne bo mogel niti mr. Clark šaliti z nami. Banketa se nisem udeležil, ker sem se šel posloviti od pokojnega Vincenta Calkarja, ki je ležal v dvorani SNPJ na Lawndale ave. Ob tej priliki sem izrekel simpatije pokojnikovi družini.

Glavnega predsednika ni več med nami. Poznal sem ga od leta 1915, ko sem se tudi jaz udeležil kot delegat konvencije SNPJ v Pittsburghu. Na tej konvenciji je bil ustanovljen dnevnik Prosveta. Pokojnika sem pričel spoštovati od l. 1925 naprej, ko je stopil na našo stran, namreč pri društvu št. 87 je nastal spor in tožba ob času, ko so prohibicijski agenti vlomili v naš društveni dom, spustili vse vino v odvodne cevi, nas

stvarjen in zdrav. In ako bi se Amerika umaknila iz Porurja, ki je glavna sporna točka, bi najbrže tudi Rusija ne insistirala, da mora imeti besedo pri kontroli Porurja.

pa aretirali. Upravitelj je bil obsojen na šest mesecev, na drugi strani pa se ni "munšajnarjem" skrivil niti las na glavi, dasiravno so prodajali svojo robo. Taka je bila pravica tiste čase. Če ne bomo pametni, se bodo taki časi zopet vrhnili. Torej, ker rismo bili stoodstotno člani za pravico, je manjšina protestirala, br. Calkar pa je pisмено posredoval, češ da je društvo pravilno ravnilo ob času stavke l. 1922, kakor tudi l. 1924 pri volitvah. Tako smo zdržali red in društvo je napredovalo.

Naj bo našemu Vincu lahka ameriška gruda!

Sedaj pa nazaj h kongresu. Dasiravno je bila cena za banket \$6.50, se ga je udeležilo nad 900 oseb, večinoma delegati. S tem denarjem se je krilo za stroške hotela, kateri so znašali \$7.500. Na banketu so delegati oz. organizacije, katere so zastopali, prispevali nad \$10.000 za nadaljnje delo Ameriškega slovenskega kongresa.

Zborovanja se je udeležilo tudi veliko žensk, 202 po številu. One so imele tudi svojo konferenco, na kateri so ustanovili svojo skupino Ameriškega slovenskega kongresa. Za predsednico slovenske sekcije je bila izvoljena Josie Zakrajšek iz Clevelanda. Ženske se zavedajo, kaj lahko vojna naredi, da bi zopet padli sinovi, če pridemo tako daleč. Ameriški slovenski kongres se bori proti vojnim hujskačem, zato ga moramo podpirati bolj kot kdaj prej!

V nedeljo pa se je vršil shod v Chicago Civic-operi. Udeležba je bila okrog 3.000 oseb. Henry Wallace je dejal med drugim na tem shodu, da smo z našim delom pokazali, da Amerika in njeni ideali še vedno živijo. Na tem shodu je govoril tudi Johannes Steel, kateremu so znani menda vsi koti sveta. Dejal je, da se Amerika mrzlično pripravlja na tretjo svetovno vojno in še sedaj prevzema v Nemčiji tovarne, tako da bo kar tam izdelovala orožje in municijo. Torej tisti, ki upajo, da bi bilo z novo vojno zopet veliko dela v tej deželi, se bodo v resnici pod nosom obrisali, če pride res do vojne.

Zlatko Balokovich je v svojem referatu pred delegacijo Ameriško-slovenskega kongresa citiral tudi izjavo pokojnega Nikole Tesle, kateri je dejal, da moram iti v staro šaro po vojni tudi izkoriščevalni kapitalistični sistem. Tesla, kateri je obogatel Ameriko s 700 iznajdbami, je prav gotovo bolj upravičen izraziti take besede kot pa kakšen povprečen državljan. Balokovich je tudi omenil profesorja Pupina, kateri je iznašel telefon na daljavo, in še več drugih velikih jugoslovanskih mož. Povedal je tudi, da je v težki industriji zaposlenih približno 51 odstotkov delavcev slovenskega rodu.

Ne smemo tudi pozabiti, da je bilo med 300.000 vojakov, ki so padli v ameriški armadi in mornarici, tudi mnogo sinov slovenskih staršev. Padli so v boju proti nacifašizmu, sedaj pa reakcija podpira fašizem v tej deželi in drugod. Prijatelji, nore je treba spraviti na varno! Oni so nevarni civilizaciji, ne komu!

nisti! Podpirajmo organizacije, v katerih niso na vodstvu strahopetci. Nikdo se ne more šteti za socialista, ako ni pripravljen na vsako nevarnost. Ako se znajdeš v džungli s svojo ženo in otrokom, nasproti pa pride tiger, je tvoja dolžnost, da se zoperstaviš tej pošasti zver, ne pa, da bi slezel na drevo in pustil tvoje drage pošasti v zabavo.

Na kongresu so posamezne narodnostne skupine zbirali prispevke za Ameriški slovenski kongres. Slovenskih delegatov je bilo nekaj nad 50 in so zbrali \$612. Ta svota je bila oddana na banketu. Na shodu v Chicago Civic-operi pa so nadaljnji prispevki znašali \$1.700, dočim je bila vstopnina od \$1—\$1.50.

V Chicago sem obiskal tudi moje znance. Stanovanje sem imel pri uredniku Prosvete Antonu Gardnu. On je poročen z Američanko, ki je bila rojena v Missisippiju. V Chicago počuje v srednji šoli že mnogo let. Žena je zelo izobražena in vljudna. S Tonetom imata tudi lepo hišo. Tone se lahko srečnega šteje, sicer pa je to zaslužil, saj se že mnogo let trudi, da bi delavstvo prišlo do večjega kosa kruha.

V Chicago mi je šel na roke in vozil z avtomobilom Frank Japich. V nedeljo zvečer pa sem se odpeljal z avtobusom proti Ohio. V Girardu sem se nastanil pri svojem staremu prijatelju Bogataju. Obiskal sem sledeče rojake, ki so ponovili narodnostno na Proletarce: Skufec, Lesnaka, Prevca, Dežmana, Fleta, Kogovška (Niles, O.), Staudoharja, Lapanjo, Rovana, Verbiča, Jakleviča, kateri ima gostilno, njegov pomočnik pa je Fr. Režek. Hvala vsem!

Prosveto pa so obnovili Skufca, Zauha, Matekovihi, Krvina in Kogovšek. Da ne pozabim, tudi Sprober iz Chicago mi je obnovil Prosveto in Proletarce in pristavil, da ne bo Milan nič jezen. Vse to zato omenim, da bodo vedeli lokalni zastopniki in jim tako prihranim pot. Mislim, da se radi tega ne bo nihče hudoval, saj se Zornik zadosti žrtvuje za svoje bližnje in delavstvo v splošnem.

V Sharon nisem utegnil iti, ker je bilo kakor iz šaka. Te kraje bom obiskal po volitvah, vključivši Wheeling, Bridgeport, Power Point, Salem in Bessemer.

Sedaj pa še nekaj. Vsi, ki ste bili poverjeni, da nabirate prispevke za progresivno stranko v zapadni Penni, pojdite na delo, da spravimo skupaj Slovenci našo kvoto, ki je določena \$2.000. Glejmo, da ne bomo zaostajali za drugimi narodnostmi. Ako hočemo, da bo naš kandidat prodrl "železni zastor" in govoril po radu, potem moramo zbrati mnogo tisočakov. Radijsko omrežje stane veliko denarja. Žrtvujte v ta namen enodnevno plačo. Podpisani je berač, a je vendar že veliko prispeval v ta namen in storil petkrat več kot njegova dolžnost. Torej pojdimo na delo in zberimo vsoto \$2.000. Za Pittsburgh fit okoli je treba zbrati \$20.000. Če vsaka narodnost doseže svojo kvoto, pa bo denar skupaj. Pomni, da moramo mi ostati organizirani tudi po volitvah in da postane tretja stranka prva še predno poteče pet let.

Prepričan sem, da se bo Amerika prej ali slej streznila in pričela misliti, zaeno pa pognala republikance in demokrate tja, kamor spadajo.

Napredek je zakon in svet se mora tako urediti, da bo imel sleherni človek pravico do poštenega življenja. Kakor hitro bodo odpravljene dobički in bo produkcija za rabo in ne za profite, potem bodo odpadale tudi vojne, kajti narodi bodo vzajemno zamenjavali blago. Izobrazba bo pa kontrolirala prebivalstvo naše zemlje.

Na koncu pa vabim ponovno na Wallacev shod, ki se bo vršil 18. oktobra v Duquesne Gardensu v Pittsburghu, začetek ob 8:15 zvečer. Delujmo za mir, enakopravnost in prosperitet! Naše geslo naj bo: Smrt fašizmu, svoboda narodu!

Anton Zornik.

Nazadnjaki blatijo progresivno stranko radi strahu

Rockwood, Pa. — Danes se stvari tako hitro spreminjajo, da jih človek težko zasleduje. Ze se ti vidi vse lepo in v srcu čutiš, da se bodo sedaj nekaj pogovorili in bo šlo zopet lepo mirno naprej, kar naenkrat pa se izoblači, zatemni, nato pa že treska od vseh strani, da te je kar strah in se bojiš, da bo zaročljajha toča ter upoštošila vse, kar si je človek pridobil v mnogih letih.

Govoril sem že z mnogimi "newdealskimi" demokrati, kateri so bili proti Trumanovemu capljanju za bankirji in militaristi. Vse, kar je bilo dobro, so že ali pa še bodo uničili. Vsi omenjeni demokrati so izrazili mnenje, da Truman ne bo več izvoljen v Belo hišo, a tudi republikanec ne sme priti notri. Radi tega so organizirali tretjo stranko. Danes se te stranke silno bojijo demokrati in republikanci, zaeno pa je blatijo in šmirajo, da se mnogi bojijo delati sanjo: Prepričan sem, da mnogi, ki danes nimajo poguma, da bi javno zagovarjali progresivno stranko, bodo pri volitvah volili za njene kandidate in Henryja Wallacea.

Reakcija sedaj vodi kampanjo, češ da ni vredno voliti za Wallacea, da ne more biti izvoljen, zato naj volimo za Truman in bomo zaeno ohranili močno demokratsko stranko, katere je storila toliko dobrega za delavstvo v Ameriki.

V resnici je danes Truman bolj liberalen kot je bil Roosevelt. Toda mi ne smemo poslušati, kaj Truman govori, ampak kaj je delal zadnja tri leta. Najhujši udarec je zadal, ker je zapodil iz Bele hiše vse newdealovce, na njih mesta pa nastavil bankirje in generale, kateri so šli takoj na delo in pričeli strašiti ljudi ne samo v Ameriki, ampak po vsem svetu. Namenoma širijo strah v bodočnost, čeprav o neizbežnosti nove vojne, lovijo "reče copernice" in blatijo unije in njih voditelje, posebno če so pošteni. Ljudje so radi tega kar histerični in ne zaupajo več drug drugemu, toda na dan volitev bodo vzlic temu milijoni oddali svoje glasove za kandidate progresivne stranke. Kako se nas nazadnjaki bojijo, kaže njih postopanje, ko nam ne dajo prilike, da bi volili za progresivno stranko v vseh državah, dasiravno so ljudje podpisali peticije in s tem zadostili določbam zakona o volilni pravici tretje stranke.

Zadnjič je Milan Medvešek zapisal, da pisanje vzame dosti časa, pa četudi je naveden dopis. Strinjam se z njim. Če hoče človek poročati kaj dobrega, mora veliko brati in raziskovati, potem pa povedati svoje mnenje, ne pa prepisovati nekaj, kar je že nekdo drugi napisal, ali ponavljati kakor papiga.

Kdor čita Gornikove dopise, vidi, da on veliko čita in nato obrazloži svoje mnenje. Po mojem mnenju je on danes najboljši dopisnik v naši Prosveti. Ne zameri, Gornik, ker sem te pohvalil.

Zaključujem z besedami: Vsi na delo za progresivno stranko! Volimo za Wallacea in bo vse "o. k." tukaj in v Evropi!

Frank Dormish.

Prispevajte v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enakopravnosti, Prosveto in Proletarce naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24485 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio, Br. Pollock je blaginjak obrambnega sklada.

NAKLJUČJE KOT IZUMITELJ

Naključje, stiska in igra so bili trije poglavitni izvirni, iz katerih so se rodila vsa večja odkritja in izumi takrat, ko človek še ni znal tehnično misliti.

Največjih pionirjev kulturnega razvoja človeštva ne poznamo, ker so živeli v pradavni dobi. Le v pripovedkah se je ohranilo sled spomin nanje. Prometej je na skrivaj ukradel bogovom ogenj in ga prinesel ljudem. Prav res, tisti, ki je prvi uzel izklesano netečo iskro v suhi mah in razpalil v njem sušijočajočo plamen, ki jih je dotle žrtvovala človeštvo le muhasta strela, tisti res zasluži, da ga imenujemo največjega dobrotnika človeškega rodu. In mnogo drugih letij pozneje se je rodil drug neznan pionir tehnike, ki je naučil ljudi topiti iz rude baker in železo. V obeh primerih je najbrže igralo največje vlogo naključje ali pa igra, ki je proti koncu mlajše ledene dobe pripomogla tudi do izuma voznega kolesa.

Naključje pa je bilo vedno le povod raznovrstnih izumov. Vselej je potrebna zraven tudi bistra glava, da doume dalekosežnost, kar mu je darovalo naključje in da zna spoznanje tudi pravilno izkoristiti.

Slučajnih izumov dandanašnji skoro več ne poznamo in tehniki se iz načela upirajo, da bi še kdaj priznavali za izumitelja zgolj slučaj, ker je to do neke mere tudi proti njihovi stanovski časti. Čisto drugače so mislili filozofi, kakor Schopenhauer in Nietzsche, ki jim pa tehniki ne priznavajo pravice odločevati v teh stvareh. Schopenhauer sploh pravi, da gre pri vsakem izumu največji del na račun naključja. Pravo odkritje naključja so bili v novejšem času roentgenski žarki, na katere se Schopenhauer, se ve, še ni mogel sklicevati. Ko je Roentgen delal poskuse z leto poprej izumljeno Lenardovo katodno cevjo, da bi preučeval fluorescenčne pojave katodnih žarkov, je po naključju zasledil neko novo vrsto zelo prodornih žarkov, ki jih je sam imenoval "X" in ki so si počasi pod imenom roentgenski žarki priborili tako velepomembno mesto v modernem zdravilstvu. Seveda pa je lahko spoznal pomen teh žarkov samo mož temeljitega znanja in ostrega pogleda eksperimentalnega fizika.

V prejšnjih časih pa je igralo naključje, kakor rečeno, mnogo večjo vlogo. Morda že zaradi tega, ker so imeli v starih časih laiki, diletanti, samouki in podobni ljudje mnogo več izkušenj, da po naključju nekaj dosežejo, medtem ko se lahko rešujejo današnji zapleteni tehniški problemi samo s preciznim strokovnim znanjem in bogatimi praktičnimi izkušnjami. Trditev, da se laik bolj prostodušno loteva problema, je bolj veljala za minulo dobo. Laiki imajo res čisto drugačen pogled na stvari. Opazujejo in zanimajo se tudi za malenkosti, ki jih vešak kaj razpre. Laiki izumov bi lahko našli celo vrsto, toda omejimo se zgolj na nekaj zanimivih primerov.

Moderna tekstilna industrija, ki je skoro po vsem svetu spodrinila domačo obrt, je v glavnem zrasla na izumih samih laikov, ki so se jim v drugi polovici osemnajstega stoletja posrečilo izumiti mehničnih predilnih strojev in statev. Alojz Senefelder, ki je po naključju izumil litografijo, je bil igralec. Urar Mergenthaler pa je leta 1844 izumil prvi stavni stroj linotype.

Znamenit je tudi čisto slučajni izum galvanske elektrike po Italiji Luigi Galvaniju iz Bologne. Tega dogodka se je polastila tudi legenda, ki pripoveduje, kako so začeli pri vsaki električni izpraznitvi utripati sveže pripravljani žabji kraki. Galvani se je silno začudil nad tem nenavadnim pojavom in je začel celo reči natančneje raziskovati. Pravilno je razjasnil pojav sicer šele Volta, toda Galvanijevo slučajno odkritje je vendar bilo podlaga vsej elektrotehniki.

Christian Oersted je spomladi 1820 čisto po naključju odkril elektromagnetizem. Ko je eksperimentalno z galvanskim tokom, je neka slučajno navzoča dama opazila, kako se je pri

vsakem prekinjenju toka odklonila magnetna igla. Oersted sam sicer ni priznal te slučajnosti, toda svet mu nikoli ni verjel, da bi bil zgolj s preudarnim opazovanjem odkril elektromagnetizem.

Že poprej omenjeni Senefelder je izumil litografijo na naslednji zanimiv način: kot igralec je hlepel, da bi zaslovel tudi s svojim pesništvo, vendar pa za svoje drame ni mogel najti založnika. Po raznovrstnih poskusih je prišel slednjič na misel, da bi kar sam razmnoževal svoja dela, in sicer na ta način, da bi izjedkal pisavo v baker. Preveleke je bakreno ploščo z voskom, milom in sajami ter risal v plast z jekleno iglo obrnjene črke. Popisana plošča se je potem na običajni način zjedkala in zaporedoma odkiskavala na papir. Ta način reprodukcije je bil zaradi velike porabe bakra seveda zelo drag in ko je Senefelderju zmanjkalo sredstev, si je skušal pomagati s soljenhofskim apnencem, ki se da prav tako jednaki kakor baker. No, za silo, je res šlo tudi na ta način. Tedaj pa je posegle vmes naključje, in sicer v osebi perice, ki je prinesla trdovratnemu pesniku račun. Mož, ki slučajno ni imel pri roki papirja, je napisal številke kar z omenjeno prevleko za jedkanje na kamen. Ko je potem polil ploščo s kislino, je opazil, da je tako izjedla kamen, da so ostale na njem izbočene številke. Bistra glava je brž spoznal, da se mu tu obeta nov praktičen način reprodukcije. Za denar, ki mu ga je posodil neki Gleissner, je kupil tiskarski stroj in papirja ter v 15 dneh natisnil 120 izvodov Gleissnerjevih pesni, kar mu je vrglo 70 goldinar.

TEHNIČNE MOJSTROVINE V ČLOVEŠKEM TELESU

Človeško telo je neizčrpno najdišče številnih genialnih rešitev, nanašajočih se na vsa področja tehnične vede

Živimo v dobi tehnike. Z vseh strani nas obdajajo stroji, ki opravljajo namesto nas na tisoče poslov vsakdanjega življenja. Toda narava se je zdavnaj pred nami posluževala vsakovrstnih tehniških pripomočkov, kadar je bilo treba kako stvar ustvariti v težkih okoliščinah. Ali ni n. pr. že človeško telo tehnična mojstrovina, pred katero se morajo skriti naši najduhovitejši strojni dvomotvi?

Za te teme so se zmerom zanimali duhoviti ljudje. Umetnik je občudoval harmonijo vsakega posameznega organa. Naravoslovec je pa proniknil globlje in našel v človeškem organizmu nešteto genialnih rešitev, nanašajočih se na vsa področja tehnične vede. Res je, da je človeško telo samo eno izmed nešteto različnih konstrukcij prirode, ali v tej je uresničeni nešteto idej, ki urejujejo nje delovanje od

NI ŽIVLJENJA BREZ BAKTERIJ

Bakterije smatramo za najhujše sovražnike vsega življenja, a to je povsem neutemeljen predsodek. So številne vrste klic, ki so življenju koristne in naravnost neobhodno potrebne. Višje živali in tudi človek so se prilagodili s svojimi življenjskimi navadami sožitju z bakterijami. Z mnogimi mikroorganizmi, ki žive v našem telesu, smo v nekakšni trajni "blagovni izmenjavi" in znanost trdi, da moremo le tako dolgo živeti, dokler so ti mikroorganizmi v nas.

Celo rastline "ne stoji na lastnih nogah", kajti po opazovanjih Pasteurjevga učenca Ducleuxa se rastlinska semena v sterilizirani zemlji ne morejo razviti v življenja sposobne rastline. Čim porabi kal v semenu nabrane rezervne snovi, bi morala brez sodelovanja bakterij umreti, ker sama ni sposobna predelavati in sprejemati v zemlji vsebovane redilne snovi. Skoraj vsa naša gozdna drevesa kažejo v svojih koreninah sožitje z bakterijami, kar je dovolj krepko potrdilo dejstva, da višje rastline ne morejo živeti brez najnižjih. Seveda imajo tudi bakterije svoj dobiček od tega sodelovanja; iz redilnih snovi, ki si jih rastlina nabira s pomočjo sončne svetlobe iz ogljikove kisline in vode, krijejo namreč bakterije svojo potrebo po sladkorju.

jev dobička. Kmalu nato mu je spet pomagajo naključje k še večjemu uspehu. Ko je vtaknil z notami popisani papir v vodo, na kateri je slučajno plaval nekaj cinkov olja, je opazil, kako se je oprilelo olje samo pisave, medtem ko je ostala bela ploskev nedotaknjena. Ta pojav je prenesel Senefelder v prakso na ta način, da je z milom narisal črke na sveže oglašeno ploščo, jo polil z gumijevo vodo in potrese vse skupaj z barvo. Črnilo se je prišlo samo črk, ki jih je nato lahko brez jedkanja natisnil na papir. Ko je Senefelder pozneje izumil še pripraven stroj za kamenotisk, je bil ta način reprodukcije v bistvu dovršen. Zanj so enako prispevali naključje, genialnost in vztrajnost.

Senefelder je pa posredno vplival na francoskega učitelja Josepha Niepcea, ki se je bavil s problemom, kako bi prestregel slike v kameri obscuri. V ta namen je nadomestil litografski kamen s kovinskimi ploščami, ki jih je povlekel z neko plastjo, ki je občutljiva za svetlobo. Iz vzajemnega dela Niepcea in Daguerrea se je rodil prvi način fotografije, tako zvana "daguerreotypija", ki je prišla v javnost 1839. Postopek, kako se razvije z jodovimi parami preparirana svetločutna srebrna plošča, da ohrani nanjo prestreženo sliko, pa je odkril Daguerre čisto po naključju. Ko je le malo osvetljene plošče, na katerih so se komaj poznali svetlobni odtenki, spravil v omaro, v kateri je bilo slučajno nekaj živega srebra, je na veliko začudenje opazil, kako so slike po kratkem času popolnoma stopile s ploščo, popolnoma jasn. Po vestnem študiranju je kmalu spoznal, da so bile vzrok pare živega srebra, ki so se vsedle na osvetljenih ploskvicah.

—(P. D.)

mu cela večnost. In kako je narajeno tudi to, da se kri, ki jo je srce pognalo v žile odvodnice, ne povrne takoj nazaj, ko se srce spet razširi, da bi prejelo vase kri iz nasprotne smeri. Spet popolnoma preprosto mehanizem: srce ima ventile ali zaklopnice, ki so deloma natanko take, kakor zaklopnice naših črpalk. To velja točno n. pr. za zaklopnico v iztoku aorte, to je glavne odvodne žile našega telesa. Ima pa srce še neko vrsto ventilov. Ti ležijo med predvoroma, zbiralnima prostoma za naslednji krvni val in med prekatoma, ki bi ju lahko imenovali eksplozijski prostor našega srčnega motorja. Te zaklopnice so seveda spet drugače konstruirane, ker morajo biti ne le večje, marveč morajo vzdržati tudi večji pritisk. Premer ventilov je dokaj velik in lahko bi se pripetilo zlasti pri hudem naprezanju, da bi se rob zaklopke upognil, zavil, kar bi seveda delovanje ventilov ustavilo. Tudi tukaj je naša narava preprosto sredstvo v odpravi: imenuje se ostojenje ali okrepitev. Ni se pa poslužila narava kakšnih reber ali vezi, s kakršnimi napravljajo naši konstrukterji svoje strojne konstrukcije, ampak je vdelala v ventil v istem smislu delujočo mišico, ki vzame manj prostora in je obremenjena samo takrat, kadar mora zaklopko res podpirati.

Neizčrpno najdišče je dalje človeško telo za vse preučevalce gradbenega materiala. Pomislimo samo, da sestavlja telo mimo tistih kristalov apnenca, s katerimi impregnira tkivo kosti zaradi večje trdnosti, vse gradbeni material samo z beljakovinskih snovi. Nekaj večših preureditev v sestavi molekulov pa doseže narava snovi docela novih svojstev (11). Na ta način se ji je n. pr. posrečilo sestaviti trden in hkrati izredno prožen hrustanec, žigir skromno tkivo ne potrebuje nikakršnih posebnih prehranjevalnih žilic. Potem je tu omeniti tisto elastično tkivo v ožjem smislu besede, ki ustvarja prožne vezi v kosteh, ki drži trajno napeto kožo in žile, zmerom pripravljeno z veliko silo izravnati vsako nosilno deformacijo, ne da bi potrošilo za la posel kaj energije. Tudi v tem tkivu so namreč žilice silno redko razpletene. In slednjič vidimo skrajno poudarjeno gospodarstvo v nastajanju organov. Kako se n. pr. oko v nerazumljivi razvojni igri spremeni iz popolnoma enakega tkiva na nekaterih mestih v prozorno snov, ki je že ob rojstvu kristalno čista, dasi obstoji iz navadne beljakovine kakor vsi okolišnji deli.

Kakovost materiala zmerom točno odgovarja njega svrhi. Nikjer se ne potroši kaj preveč za tisti mehanični učinek, ki je baš potreben. Kako mlado je še dognanje, da polni železni drogovci niso najmočnejši, marveč da se dajo iz istega materiala narediti dokaj trdnější (Dolje na 4. strani.)

ve hidrate; druge, "bakterije gnitja", sodelujejo pri izkoriščanju beljakovine hrane. Seveda ne smejo ne prve ne druge živeti v telesu v prevelikih množinah, kajti preobilica bakterij bi povzročila motnje v preosnovi in prebavne bolezni. Bakterije vretja in gnitja se drže v ostalem medsebojno v ravnotežju. Prve skušajo spodriniti druge in druge prve, s produkti svoje preosnove se medsebojno zastrupljajo in v normalnih okoliščinah se tedaj ne more zgoditi, da bi delovanje človeškemu telesu škodovalo.

Važno je vedeti, da je mogoče z raznimi vrstami hrane, z menjavno mesno in rastlinsko hrano, predvsem z dodajanjem kisline za uničenje škodljivih bakterij, v potrebi pomagati še od zunaj.

Vprašanje, da-li so bakterije vzporedno življenjsko važne za višje, toplotne živali, je skušal eksperimentalno rešiti profesor Schottelius. Izvršil je svoje poskuse na piščancih, ki jih je pital s sterilizirano hrano. Že prej je bil previdno desinficiraj jajca, iz katerih so se potem umetno izvalili. Skrbel je na vse načine, da niso prišli v dotik s kakimi bakterijami. Rezultat je bil ta, da so umrli najdlje po enem mesecu dobesedno pri polnem želodcu od gladi. Brez črevesnih bakterij živali pač niso bile sposobne prebaviti zrnja. —(Prim. dnevi.)

FASISTIČNI FALSIFIKATORJI

Resnica o ARMIR-u. Italijanski vojaki so ubijali, požigali in posiljevali v Sovjetski zvezi

Moskovska "Pravda" je nedavno objavila članek pod naslovom "Fasistični falsifikatorji in njihovi zaščitniki", v katerem beremo med drugim tudi o tem, kako je italijanski maršal Messe prišel leta 1943 v Rim, potem ko je zbežal iz Sovjetske zveze in na Donu zapustil svoje vojake, 100.000 po številu, ki jih je postal v Rusijo Mussolini, da bi ubijali ter da bi bili ubiti. Zgodovina tega korpusa predstavlja eno najsmotnejših strani v analizi druge svetovne vojne. Fasistični zločinci so prizadejali ogromno trpljenja sovjetskemu ljudstvu, ki ni nikdar napravilo nič slabega Italiji in ki je samo branilo svojo zemljo in svoj obstoj. Italijanski vojaki so ubijali sovjetske državljane, požigali vasi in posiljevali ruske žene, toda nikdar niso bili sposobni, da bi frontalno vzdržali napade Rdeče armade.

Armir je bil obkrožen na Donu ter poginjal v beg, iz katerega se je rešila samo ena petina vseh vojakov. Kljub temu si maršal Messe ni vzel življenja, temveč je še pravečasno zbežal in si rešil svojo kožo. Ni se bal nobene razprave, dokler je živ. Mussolini. Messe si je šele začel beliti glavo takrat, ko je bil Mussolini kaznovan za svoja zločinstva in ko je italijanski narod pričel zahtevati, da se izvede preiskava o zločinski pustolovščini Armira.

Messeja je rešilo ameriško vmeševanje v italijanske zadeve. Ko pa so časopisi buržuazije potrebovali snovi za svojo antisovjetsko propagando, so si fasistični agenti takoj izmislili smešno pripovedko, po kateri

je na Donu padlo 20.000 italijanskih vojakov, 80.000 pa da jih je preživel.

Italijanska družba za pogrešane italijanske vojake, ki jo kontrolirajo fasistični elementi, je izzvalo vlado, da bi o zadevi podala svoje poročilo. Messe pa je bil tako nesramen, da je javno iznesel izjavo, čeprav je bilo vsakemu znano, da lahko da novice samo o svojem begu iz Sovjetske zveze.

Italijanski vladi bi bilo zelo lahko demantirati vsa ta obrekovanja. Vsi italijanski vojni ujetniki so bili že repatriirani in vsi vedo, da v Sovjetski zvezi ni več italijanskih vojakov razen male skupine vojnih zločincev, ki bodo sojeni. Kljub temu niso italijanski ministri Pacciardi, Brusasca in drugi neposredno odgovorili, čeprav so vedeli, da so novice o smrti tisočev italijanskih vojakov v ruskih starih ni drugega kot izmišljotina. Bili pa so prisiljeni, da so se vduili vsled izjav vojnih povratnikov, ki so zaničali, da bi bili vojni ujetniki v SZ deležni brutalnega ravnanja. Ugotovljeno je bilo tudi v posameznih primerih, da so take novice dajali ljudje, ki niso bili nikdar vojni ujetniki v SZ, ker so bili zaprti v Italiji zaradi navadnih kriminalnih dejanj.

Ta zadeva, ki je povzročila nevsledne posledice, pa še ni končana. Čeprav želijo italijanski fasisti pozabiti na svoje zločine, jih ni pozabilo italijansko ljudstvo, ki je zahtevalo od vlade, da izvede potrebno preiskavo. Stranke ljudske fronte so predložile v senatu predlog, da se preiščejo zločini, ki so jih izvršili fasisti v Sovjetski zvezi.

Dejstvo je, da so Italijani Armira zajeli mnogo sovjetskih državljanov ter se lahko vprašamo, kje so končali.

Italijanska vlada ne more odgovoriti na ta vprašanja. Celo minister Pacciardi je bil prisiljen, da je priznal, da so fasistični zločinci izročali sovjetske državljane nacistom in jih tako prepustili gotovi smrti. Ti karakteristični zločini besnosti in podlosti italijanskih fasistov zahtevajo podrobne preiskave. Sovjetski narodi imajo pravico, da izvedo, kdo so tisti Italijani, ki so prodajali njihove sovražljive nacističnim krvnikom. Za italijansko reakcijo, ki je sprožila vprašanje italijanskih vojnih ujetnikov v Sovjetski zvezi, je že prepozno za umik. Ni mogoče, da bi se ljudstvo pustilo v molku ter se odreči preiskavi o razpadu Armira.

Italijani želijo izvedeti, kako so bili izvršeni zločini proti italijanskemu ljudstvu in tudi sovjetskemu. In prej ko slej to mora izvedeti. V poskusu, da bi branili svoje lastne pozicije, je reakcionarna večina v senatu sprejela demokratski predlog. V Sovjetsko zvezo naj bi poslali komitajo, ki bi vodila preiskavo o "usodi vojnih ujetnikov, o okoliščinah njihove smrti in o krajih, kjer so pokopani.

Ta predlog potrjuje še enkrat dejstvo, da vodilni krogi Italije hodijo po stopinjah Mussolinija ter da so enako objestni in enako neumni. Italijanski fasisti imajo najbrž slab spomin, vendar ne bi smeli meriti drugih po lastni roki. Mi nismo nesar pozabili ter zahtevamo jasen odgovor na naslednje vprašanje: "Kaj se je zgodilo z mnogimi tisoči sovjetskih državljanov, sovjetskih vojnih ujetnikov, ki so bili izročeni nacistom? Kdo je sodeloval pri teh sramotnih dejanjih, ki žalijo čast Italije, dokler ne bodo krivci kaznovani?"

Electricity and the Cost of Living

Med tem ko je življenska draginja narasla za 72% v zadnjih deset letih, se je cena ene važnih stvari elektrike CELO AKTUALNO ZNIZALA.

Od vsakega dolarja potrošenega od hišnih lastnikov, na podlagi U. S. Bureau of Labor Statistike, gre manj kot 1½c za nakup elektrike, ki razsvetljuje dom, zmrazovanje hrane, opravljanje pranja, ter opravlja vedno večje in večje število drugih hišnih potrebščin.

V teh dneh nebeško visoko skakajočih stroškov, je elektrika, ki opravlja mnogo raznih del na domu, še vedno ena od najnižjih važnih delov v hišnem proračunu. Za enako vsoto denarja povprečno vsaka čikaška družina danes lahko porabi VEC elektrike kot je morala pred 10 leti.

Faktno, ELEKTRIKA JE EN NAJVAŽNEJŠIH DELOV V HIŠNEM PRORACUNU, KI NI SEL GOR V CENI

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

Tihožitja in pejsaži - Novele

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Stopila je k peči, da je lahko z roko našel njeno. Po rahlem obotavljanju je naposled zlezla na peč, prisleda k njemu, ki je že tudi sedel in sedela sta tesno drug ob drugem; nogo so jima visele navzdol. Držal je njeno roko. "Ne sliši dobro," je rekla, "samo preglasno ne smeš govoriti."

"Ne želim mu hudega, nama pa le prav pride," je odvrnil. "Tako rad bi se malo pomenil s tabo. Bog ve, če bom še kdaj prišel v te kraje. Zdaj pa se mi je ponudila tako lepa prilika. Zajelo me je v teh krajih, da ne morem dalje, pa sem si rekel: skočim malo k njej, rad bi videl, če se me še sploh spominja in če že ni pozabila, kako je nekoč bilo na tej peči. Kar tako na lepem prime človeka, da napravi takole stranpot. Jutri pojde ves spet po starem naprej. V treh letih je to prvi sprehod, ki sem si ga vzel."

Viš, Štefka, tako živi človek iz dneva v dan, tri leta vedno enako. God, gore, ozke steze in hoja po njih cele noči. Potem pride jesen z dežjem. Dež, dež, vse noči samo dež, ti pa capljaš vso noč, do pet premočen in potem čakaš, če bo jutraj posijalo sonce, da se posušiš. Potem spet veter, ki te vsega prepriha. Nazadnje pa pride zima. Sneg, sneg, dan za dnem. Vse poti zame, burja tuli po gozdovih. Ti pa gaziš sneg, se vlačiš okrog in nimaš kam iti."

Pa se tako, ko te naključje po dvajsetih letih zanese v domače kraje, ko te veter bica ves dan in vso noč, nenadoma spomniš male Štefke in njene peči in si rečeš: še k njej skočim, da vidim, ali še živi in ali se me še sploh spominja. Zares, misliš sem, da si še majhna, kakršno sem te bil zapustil. Pa sem se skoraj začudil, ko sem te zagledal ženo. No, seveda, vsi smo dorasli. A zdaj se mi že spet dozdeva, da sva majhna, šolska otroka, ki sedita tu na peči in samo klepetata. Ali se tebi ne zdi tako?"

"Zdi se mi," je pritrdila. "Povem ti, da se sprva nisem mogla odločiti, da bi se vrnila k tebi. Tako čudno se mi je zdelo, morebiti prav tako, ker si tako dober. Viš, pa ne ni tako. Ne? Saj si prišel kar tako?" je vprašala.

"Prišel sem kar tako," je odvrnil. "Vsaka ptica se vsaj enkrat v življenju vrne v kraje, kjer se je zvalila. Ne vem, ali bom jutri še živ ali ne. Vsak dan padajo naši ljudje. Pa se ti tako nenadoma zahoče, da bi pogledal nekam daleč nazaj, ko je bilo na svetu še tako lepo. Lej, ležiš nekje na kurirski stanici blizu svojega nekdanjega doma, zunaj sneži, a ti premišljaš in sanjaš, nazadnje se odločiš: grem gledat, kaj mala Štefka dela..."

Tako sta klepetala. V kamri se je oče pomiril. Popustilo je njegovo kašljanje in čez čas je bilo slišati, kako je globoko zaspal in smrčel. Zunaj je še vsekar snežilo, vsaj burja je še vedno zavijala okrog oglov. Včasih se je malo pomirila, potem pa se je veter spet zaganjal v hišo. Nekaj je šklepetalo po oknih, kakor da kdo trka nanje, nekje zunaj je ječalo, potem spet tožilo. Peter pa je spet slikal Štefki partizanske zimske noči na dolgi poti skozi gozdove, mimo hiš, mimo razpotij, kjer te nenadoma sprejme hitrostrelka. Slikal je dneve z boji, ko te začnejo hajkati in te preganjajo kakor zverino, pripovedoval, kako padajo tvoji ljudje, pripovedoval je eno samo dolgo, strašno povest in ta povest je bila vse drugačna od tistih, ki jih je nekoč pripovedoval mali Štefki prav na isti peči.

Tudi takrat je zunaj snežilo, tudi takrat je zunaj jokala burja. Tudi takrat je srce zastalo človeku ob pripovedovanju strašnih stvari. Toda takrat je bilo vendarle drugače... da, takrat človeku ni bilo treba stopiti v noč, v sneg, v burjo, takrat te ni čakala neskončno dolga pot po gorah, gozdovih. Takrat je nekje čakal tvoj dom, in ko si prenehal pripovedovati, je popustila groza. Takrat si vedel, da si v sobi, da si na topli peči in da ti ni treba na dolgo pot.

Pripovedoval je, ona pa mu je božala roko, ne da bi hotela in ne da bi se tega zavedala. Bilo je kakor v davnih časih in vendar... in vendar, bilo je drugače. Nekaj se je spremenilo. Zahotelo se ji je, da bi mu rekla, naj nikar več ne hodi na to strašno pot, naj ostane kar tu v njenem domu, kjer je tako prijetno in kjer je tako lepo. In res je naposled po dolgem, skoraj bolečem obotavljanju rekla tiho:

"Ostani tu..."

Ni mislila reči: naj se odpove svojemu partizanstvu, naj se skrije, marveč mu je hotela samo ponuditi ta svoj topli prijetni dom, hotela je, da mu ne bi bilo treba več bloditi skozi noči, skozi sneg, veter in mrz.

Čutila je, kako je odmah, zakaj ne da bi se zavedala, je nagnila svojo glavo na njegovo rame.

"Ne morem," je odvrnil tiho. "Dokler drugi hodijo po gorah, dokler ne bo vsega konec, ne morem nikamor. Tri leta sem vzdržal, tri leta se že bijem, tri leta se hodim po gorah, zdaj ne morem stran. Prišel sem te samo gledat prišel sem, da te pozdravim, jutri pa že moram naprej. Glej, kaj bi jaz rekel, če bi drugi šli, jaz pa ostal v gorah? In tako—kaj bi rekli oni, če se ne bi vrnil? Tu je samo še ena pot: do konca..."

"Saj nisem mislila, da bi jih zapustil... tako sem hotela, sama ne vem, kako... Bilo je nemurno."

"Nisi hudo mislila, Štefka," je dejal, "samo pomislila nisi, da to ni mogoče.—Zdaj ne. Ko pa bo konec, če hočeš, Štefka, tedaj bom prišel. Ali hočeš?"

Čutila je, kako je njena glava na njegovi rami prikimala in nato je še odvrnila tiho:

"Pridi!"

Tedaj se je sklonil in jo poljubil na čelo.

"Prišel bom," ji je odvrnil.

Nato je spet pripovedoval. Zdaj ne več o strašnih nočeh v snegu in burji, ne o bojih, ne o neskončnih poteh, govoril je o časih, ko bo vsega konec, ko se bodo ljudje vrnili z gora v doline, na svoje domove, govoril je o lepem in mirnem življenju, govoril je o sreči vseh ljudi. Pripovedoval je eno samo lepo, mirno povest, povest o življenju in sreči malih ljudi, tistih ljudi, ki morajo zdaj tavati po gorah, o sreči ljudi, ki so jim požgali domove, pobili njihove drage, govoril je o časih, ko bo življenje spet zavalovilo po vseh domovih domovine in ko bo tudi pri Kalužnikovih vse drugače kot zdaj, ko bo tudi pri Kalužnikovih vse drugače kot zdaj, ko bo tudi prišel on, Peter, in ko mala Štefka ne bo več sama. Pripovedoval je povest o sreči ljudi, pripovedoval dolgo v noč, dokler ni čutil, da mu je Štefka, tista nekoč mala in nekoč njegova Štefka kakor otrok zadrmla na prsih.

Tedaj je prenehal.

Zunaj pa je še vedno zavijala burja, še vedno je nekje ječalo, še vedno je trkalo na okna, kakor bi ga klicalo. Naposled je, naslonjen ob steno s Štefki glavo v naročju tudi sam zadremal, ko je prej še poslednjič posanjal o tistih dneh, ki se bodo začeli, ko bo konec vojne in ko se bo vrnil sem, v stare kraje. Zakaj ta trenutek, ko je tako sedel na tej peči, na kateri je otrok toliko posedal, na kateri sta s Štefko kovala velike načrte, dokler se nista sprla in razšla, ta trenutek se mu je zazdelo, da bi samo tu našel mir in srečo, tu med temi gorami, kjer se je rodil in kjer je preživel svojo mladost. Tu, je sklenil, bi želel doživeti tudi svoj konec, v miru in sreči.

In tu je v resnici dočkal svoj konec, samo nekoliko drugače, kakor je ponoči zasnanjalo njegovo srce. Njegov konec je bil vendar bliže, kakor je mislil in slutil takrat, ko je najprej Štefki pripovedoval o novem prihodnjem življenju in ko je potem sam sanjal o njem.

(Dalje prihodnjic)

samo takrat, če vas miličnik zaloti, da ste na nepravem mestu prečkali cesto in nimate pri sebi denarja, da bi takoj plačali kazen."

"Zadnje šolsko spricevalo? To vam je potrebno samo za vpis v višji razred, sedaj pa ste pred izpiti!"

"Vojaška knjižica je vojaška stvar, ne pa prosvetna."

"Državljsko listino pokažite matičarju, da vas bo vpisal v državljansko knjigo!"

Radodaru so potne kaplje prihrlele do trebuha. Tu so se ustavile, ker je pač imel pas trdo zategnjen. Res je velika muka, ko ob kopici najrazličnejših dokumentov ne moreš dokazati, da si ti res ti sam in nihče drugi. In samo še ena legitimacija je počivala v Radodarjevem notranjem žepu. Še s to bo poskusil.

"Kaj s sindikalno knjižico bi se radi legitimirali? Mar mislite, da smo ekonomska ustanova? Mar ne veste, da je sindikalna knjižica potrebna zgolj zato, da vam potrdijo potrošniško potrdilo za kategorijo LD? Mi vam verjamemo, da ste res na svetu, ker ste za resničnost svojega obstanka predložili kopo dokumentov. A niti iz ene vseh teh listin ni razvideti, kako ste nastali in ali ste sploh nastali. Pokažite nam črno na belem, da ste se resnično rodili in stvar bo v redu. Lahko bi se namesto vas rodil tudi kdo drugi in vi bi lahko potem spekulirali z rojstvom tega poštenega državljanca, ki ima dokaze za to, da se je res rodil. In da se kaj takega ne zgodi, zahtevamo vaš rojstni list. Menda vam ni treba dokazovati, da je rojstni list najboljši dokument in najbolj objektivnejša karakteristika vašega življenja, saj vas spremlja vse od rojstva."

In Radodar Dobrosrčnik je sprevlel, da mu je potrdilo o resničnosti rojstva življenjsko potrebno. Najprej se je obrnil na babico, ki mu je pomagala priti na ta prelepi svet in je bila prva oseba, ki jo je v svojem življenju spoznal. Zepica je bila sicer že zgrbljena, a ko ji je Radodar povedal ime svoje matere, se je je takoj spomnila:

"Ej, Enunciata Dobrosrčnikova, kako se je ne bi spomnila! Dobra žena je bila! Bog ji daj večni mir in pokoj!"

"Botra, saj moja mati še ni umrla."

"Zate ne, zame pa že pred dvajsetimi leti. Takrat je poslednjič rodila. Da, da. Pri štiri in dvajsetih krikih sem ji pomagala."

"Saj nas je bilo samo dva najst."

"Tiho bodi, jaz že vem. Najprej je ona zakricala, potem pa še otrok. Mar se ne štejeta potemtakem dva krika na enega otroka? In kaj bi sploh rad? Zakaj si prišel?"

"Rad bi, da mi izdaste potrdilo, da sem res rodil. Saj ste bili takrat zraven."

"Kaj? Jaz da sem bila zraven? Ko se je rodil Anuncijsin sin Radodar, sem bila seveda zraven. Toda ta Radodar nisi ti. Anuncijsin Radodar je tehtal komaj tri kilograme in dva in trideset dek, dolg pa je bil petdeset centimetrov. Ti pa gotovo tehtaš sedemdeset kilogramov in si visok do malega dva metra. Vidiš torej, da nisi tisti Radodar."

Radodar Dobrosrčnik je celo sam podvomil v resničnost svojega rojstva. Nato pa je sklenil, da si bo na vsak način nabavil dokument, da je bil rojen, čeprav se je morda kdo drugi

rodil namesto njega. Izbral je takšno taktiko, ki mu mora priti zaželen uspeh. Prišel je s pisarnjem, da ga nihče ne bi videl in mogel primerjati z o nim malim Radodarjem, ki se je rodil s tri tisoč dve sto dvajsetimi trimi. In ko je za pisanje temu in onemu porabil že polovico svoje mesečne plače, je naposled dobil zaželeni dokument. Bil je sicer samo duplikat, ker je prvi in pravi rojstni list porabil kot cigaretni papir. Vendar ga je z vso svečanostjo izročil v ravnateljstvo, a učeni moške so zmajali z glavo:

"Vedeli smo, da z vami nekaj ni v redu. Vi ste se torej rodili v duplikatu..."

Za opravljene izpizpe je Radodar prejel potrdilo:

"Državljan v duplikatu Radodar Dobrosrčnik, rojen v duplikatu 1. aprila 1911, je v duplikatu posekal prvi razred tukajšnje večerne gimnazije in dosegel v duplikatu naslednji uspeh:"

Ocene so bile dobre, seveda le v duplikatu.

In ko je vse to prečital, se je državljan v duplikatu Radodar Dobrosrčnik od vsega srca v duplikatu nasmejal in popil v duplikatu liter vode na zdravje presvete Birokracije, ki je prav ta dan praznovala svoj duplikatni god.

O KORINTSKEM PREKOPU

Korintski prekop, ki spaja Jonsko in Egejsko morje, je bil izročen glavnemu prometu leta 1893. Zemeljska širina na nekaterih mestih ni presegla šestih km a njena višina znaša 80 m nad morjem in zaradi tega prekop med Jonskim in Egejskim morjem ni predstavljal posebnih težav. Prav zaradi tega so se s to zamisljo ukvarjali že v prejšnjih dobah, pojavljala pa se je tudi mnogokrat kasneje. Kljub temu je bilo to veliko delo izvedeno šele v prejšnjem stoletju.

Že leta 682 pred našim štetjem je hotel eden izmed sedmorice grških modrijanov Korinčan Perander, ki je spoznal važnost morskih poti, otvoriti to pomorsko zvezo. Trdi se, da mu je to prepelčel narod, misleč, da bi s tem delom zalili Neptuna, ki mu je bil ta predel posvečen. Verjetneje pa je zamislil preprečilo mesto Korint, ki je videlo v tem delu križanje lastnih interesov. Mesto je bilo trgovski emporij med morji vzhoda in zapada in tako bi prekop preprečil njegov napredek in bogastvo, ker bi brodovja ne plula več mimo Korinta.

Tristo let po Periantru se je bavil z zamisljo kanala eden izmed naslednikov Aleksandra Velikega, Dimitri Polired, toda po nasvetu lastnih inženirjev, ki so trdili, da stoji morje v Korintskem zalivu više od Egejskega ter bi s tem prekopom bilo poplavljenno mesto in obala, je od tega namena odstopil. Napadnemu mišljenju je bila vzrok plima, ki je v Korintskem zalivu vedno večja.

S spojitvijo obeh morij se je pečal tudi Julij Cezar, ki sta mu Plutarh in Svetonij svetovala, naj izdela potrebne načrte. Napravljene načrte sta kasneje proučila August in Kaligula, vendar tudi ta dva nista šla daleč, prezaoplena z drugimi problemi lastne dežele. Po volji naroda so končno pričeli z deli, vendar kakor se zdi, po že pripravljenih načrtih. Z gradnjo bi morali pričeti leta 660., ko se

je Neron, sit cesarskega žezla, umaknil v Korint, da prisostvuje olimpijskim igram ter da se posveti govorništvu, glasbi in pesništvu. Njegova smrt je prekinila začeta dela in 18. stoletje ni nihče več pomislil na Korintski prekop.

Leta 1829 je bil proučen nov načrt po nalogu grofa Koparskega, tedaj predsednika Grške. Drugi načrt je bil pregledan 1. 1862 in še tretji leta 1870. Vendar ni bil uresničen niti eden od teh načrtov. Šele srečni zaključek del na Sueškem kanalu je dal nove pobude, da se je Korintska ožina prekopala. Dela bi moral voditi Stepan Tuerr, ki se je združil z "Mednarodnim društvom" in predložil tri projekte, od katerih sta dva predvidevala mnogo ovinkov, medtem ko je bil tretji — Neronov. Čeprav so načrti z zavoji bili lažje izvedljivi, ker bi pri tem odmetali mnogo manj materiala, je bil sprejet drugi, v ravni smeri, kot ugodnejši za plovbo.

Z delom so pričeli 4. maja 1882.

Po načrtu so skupali jarek in spustili vanj morje, da so mogli takoj v začetku gradnje s plovnimi objekti odvažati izkopani material. Ozkotirna železnica, ki je pomagala pri gradnji, je vozila material do oddaljenih morskih zalivov. Bilo je 12 lokomotiv, 500 večjih in do

200 manjših vagonov. Kompozicija je sestavljala 30 do 50 vagonov.

Na delu je bilo okrog 2000 ljudi: Grkov, Črnogorcev, Armencev in Italijanov. Ker pa so med kopanjem naleteli na lapor, so morali zgraditi podporne zidove, da bi valovi prehodnih ladij ne spodkopali bregov. Zaradi tega je bil prekop izročen prometu tri leta kasneje od predvidenega roka.

Tehnične mojstrovine v človeškem telesu

(Nadaljevanje s 3. strani.)

profilirani nosilci n. pr. travertine — in kako staro je dejstvo, da je ogrode naših udov sestavljeno iz votlih, cevastih kosti. Posebno duhovita je konstrukcija: Najmanj materiala pri največji trdnosti.

Prsti na rokah so res zelo gibčni, pa vendar ne moremo niti vsakega posebej stegniti ali skčiti niti ne končnih členkov na vsakem prstu vsakega posebej premikati.

(Se nadaljuje)

DOPIŠNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveto ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti pošte številke 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej zapišite: Chicago 23, Ill. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa pospešilo dostavljanje pošte.

Every WEDNESDAY-

OLD TIME Dancing

Come and join the fun for
CIRCLE TWO STEPS - OLD TIME WALTZES
POLKAS - SCHOTTISCHE - MAZURKA
MIXERS and other old time dances!
DANCING 8:30 to 12:30

WEDNESDAY OCT 13
"FEZZ" FRITSCH
MUSIC BY... AND HIS
GOOSE TOWN BAND

Admission \$1.05 per person
(TAX INCLUDED)

TRI ANON
COTTAGE GROVE AT 62ND
Convenient to Surface Lines - Elevated & Bus - SPECIAL PARKING SPACE

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem...

V slučaju, da je od strani upravnistva kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se bomo popravili Z bratskim pozdravom
ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrav. dršave in Kanado \$3.00	Za Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 5.00	2 tednika in 7.10
3 tednike in 4.00	3 tednike in 5.00
4 tednike in 3.50	4 tednike in 4.70
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

Prištetih se sme le ona člane iz družine, ki to dovolijo in ki živijo ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištetih, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral ista član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.
PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsote \$

1) Ime _____ Čl. družita št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) _____ Čl. družita št. _____

3) _____ Čl. družita št. _____

4) _____ Čl. družita št. _____

5) _____ Čl. družita št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj štari in novi naslov!

DRŽAVLJAN V DUPLIKATU

Humoreska iz cikla "Pod okriljem presvete Birokracije, mučenice iz dežele Kranjske"

Tone Veseljak

Do tega trenutka je Radodar Dobrosrčnik mislil, da je popoln in pristen državljan. Ko se je rodil, so ga vpisali v matično knjigo, rojstni list pa izročili njegovemu očetu. Ko je Radodar dovršil šolo in prenehal past kozar po domačih hribih, je prejel še osebno izkaznico, delavsko knjižico in državljansko listino. Vse te dokumente, skupaj z rojstnim listom, je potem vedno nosil v levem notranjem žepu suknjice. Kadar pa je zaradi prevelike vročine pustil suknjico doma in odšel v sami srcaji na delo, so tudi dokumenti obviseli na klinu za pečko.

Med zadnjo vojno pa je Radodar Dobrosrčnik odšel z vsami svojimi dokumenti v partizane. Čeprav je bil že po naravi zelo spreten, mu je včasih tu precej trda predla. Tako mu je nekoč, ko je počival sredi kraške goli-

skozi Radodarjeva pljuča proti sinjemu nebu...

Končala se je vojna in Radodar je že zdavnaj pozabil na te lepe trenutke uživanja ob kajenju smrdljivca. Pozabil je celo, da je skupno s smrdljivcem požgal svoj rojstni list. Sedaj je imel namreč vse polno novih dokumentov in je bil prepričan, da je za vse življenje preskrbljen z njimi in da jih bo lahko zapustil v uporabo še svojim potomcem, če jih bo morda kdaj imel.

Radodar Dobrosrčnik pa ni pokazal samo velike želje po kajenju, ampak tudi po znanju. Zato se je vpisal v večerno gimnazijo in marljivo študiral. Ko pa je mislil, da je že prišel čas, da pred izpitno komisijo izbruhne vse svoje znanje, so mu dejali:

"Lepo od vas, da ste se naučili. Samo prej dokažite, da ste to res vi."

"Ni lažjega," si je mislil Radodar in pričel iz notranjega suknjičevega žepa vleči dokumente.

"Osebna legitimacija? Ta za nas ni merodajna. Potrebna je

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904